

Avskrift.

118.

Protokoll inför Västerbygdens

vattendomstol i mål angående ansökan av Industriaktiebolaget Vessigebro om prövning av lagligheten av en bolaget tillhörig, å 3/32 mantal Vessige Kyrkokvarnen 10⁴, 1/48 mantal Vessige 11⁵ och 1/6 mantal Vessige-mölla 12²⁸ i Vessige socken av Hallands län uppförd vattenkraftanläggning m.m.; hållet vid sammanträden å nedan angivna tider och ställen.

Närvarande: Undertecknad, särskild vattenrättsdomare,

vattenrättsingenjörerna S. Aspegrén och H. Larsson samt

vattenrättsnämndemännen Karl Andersson i Skedalagård och

Oskar Kristensson i Älgås.

§ 2. 1933 den 30 september å vattendomstolens kansli i Vänersborg.

Vattendomstolen höll denna dag enskild överläggning i målet.

§ 3. 1934 den 4 juli å Grand Hotell i Falkenberg.

Vattendomstolen fortsatte den enskilda överläggningen.

Vattenrättsdomaren anmälde, att sökanden låtit den 15 januari 1934 till vattendomstolen ingiva kopia av den i ägodelningsdomarens i Hallands läns mellersta domsaga protokoll för den 14 augusti 1932, § 13, /akten

Norlin

sid. 104/ omförmälda, av distriktslantmätaren Gustaf Norlén år 1932
 och för sammanläggning upprättade kartan över 3/32 mantal Vessige
 Kyrkokvarnen ⁴ 10, 1/48 mantal Vessige ⁵ 11 och 1/6 mantal Vessige-mölla
²⁸ 12; och antecknades från kartan, att den nybildade fastigheten be-
 nämndes Vessige nr 13 samt vore åsatt registerbeteckningen Vessige ¹ 13.

Vattendomstolen beslöt följande

D O M,

meddelad å vattendomstolens kansli i Vänersborg den 21 september 1934.

Ansök-
ningens
innehåll.

Industriaktiebolaget Vessigebro har såsom ägare till fastigheterna
 3/32 mantal Vessige Kyrkokvarnen ⁴ 10, 1/48 mantal Vessige ⁵ 11 och 1/6
 mantal Vessige-mölla ²⁸ 12 i Vessige socken av Hallands län hos vat-
 tendomstolen anhållit dels om prövning av lagligheten utav en för ut-
 tagande av den till nämnda fastigheter hörande vattenkraften i ström-
 fall i Lillån å samma fastigheter under åren 1923 - 1924 uppförd an-
 läggning, bestående av dammbyggnad, tubledning och kraftstation med
 avloppskanal, dels ock om tillstånd att bibehålla anläggningen i be-
 fintligt skick samt att vid dammbyggnaden dämna till den höjd, var-
 till uppdämning tidigare skett vid en äldre, till den så kallade
 Vessige Kyrkokvarnen hörande dammbyggnad, vilken höjd enligt av bo-
 laget åberopade beräkningar varit, vid låg- och medelvatten + 30,58

meter samt vid vanligt högvatten + 31,35 meter, ävensom att fritt hushålla med vattnet.

Bolaget har till vattendomstolen anmält, att omförmälda tre fastigheter numera sammanlagts till en fastighet om tillhopa 6,6441 hektar, benämnd Vessige nr 13 och åsatt registerbeteckningen Vessige¹ 13.

Jämförelseplan. Här ovan och eljest i domen förekommande höjdsiffror hänföra sig till ett jämförelseplan, i förhållande till vilket ett i berg å höger strand, omkring 30 meter uppströms den nya dammen inhugget märke, som har formen av en triangel, innehar höjdläget + 32,00 meter.

Vattenrätten. Mot bolagets påstående om rätt att såsom ägare av nyssnämnda fastigheter - numera sammanlagda till Vessige 13¹ - tillgodogöra sig vattenkraften i de strömfall, som utnyttjas vid anläggningen, har icke gjorts någon erinran.

Dämningsrätten. Den rätt till dämning, som bolaget i målet gjort gällande, framgår av vad ovan rörande ansökningens innehåll anförts.

Åtskilliga sakägare hava i målet bestritt, att bolaget äger rätt uppdämma vattnet högre än till höjden + 30,20 meter.

Handlingarna i målet utvisa, att vattenkraften i de ifrågava-

rande strömfällen i äldre tider utnyttjats vid tre kvarnar med var sin dammbyggnad, ävensom att den översta av dessa kvarnar, nyssnämnda Vessige Kyrkokvarnen, som av drottning Kristina genom donationsbrev den 10 maj och den 27 september 1650 anslagits till förbättring av pastors i Vessige lönevillkor, vid år 1923 fastställd ägostyckning jämte visst utmål under benämningen $\frac{3}{32}$ mantal Vessige Kyrkokvarnen ⁴ 10 utbrutits från fastigheten $\frac{1}{6}$ mantal Vessige Kyrkokvarnen ¹ 10 och förvärvats av bolaget.

Av den utredning, bolaget härutinnan i målet förebragt, finner vattendomstolen framgå, att med Kyrkokvarnen varit förenad rätt till dämning vid lån- och medelvatten åtminstone till höjden + 30,58 meter. Av utredningen framgår emellertid tillika, att denna höjd icke varit möjlig att hålla vid högre vattenföringar, enär kvarndammen, som får anses hava varit av laga beskaffenhet, icke förmått avbörda större vattenmängd under höjden + 30,58 meter än 1,22 kubikmeter per sekund. Till utrönande av de olika vattenstånd, som vid skilda vattenföringar varit rådande ovan dammen, har vattenrättsingenjören Larsson verkställt beräkningar av den gamla dammens avbördningsförmåga /akten sid. 128 - 129/, vilka beräkningar av vattendomstolen godkännas.

Tillstånd till
företaget.

På grund av vad sålunda anförts och då laga hinder häremot icke

föreligger, prövar vattendomstolen skäligt förklara bolaget berättigat att för framtiden bibehålla och begagna ifrågavarande vattenverksanläggning, bestående av dammbyggnad, tubledning, kraftstation och avloppskanal, att medelst dammen uppdämma vatt-
net i Lillån vid låg- och medelvatten till nyssnämnda höjd + 30,58 meter samt vid högvatten i enlighet med här nedan angående hushållningen med vattnet och dess avtappning genom dammen givna, på vattenrättsingenjören Larssons ovannämnda beräkningar grundade bestämmelser.

Tillståndet meddelas under antagande, att bolaget äger utnyttja strömfällen såsom ägare till fastigheten Vessige 13¹.

Beskrivning av dammen.

Den nya dammbyggnaden innehåller, räknat från höger till vänster:

- 1/ dammkropp av betong, å uppströmssidan 4 meter lång och med krönet å höjden + 31,59 meter;
- 2/ skibord med en fri bredd av 4,40 meter och med tröskeln å höjden + 30,07 meter;
- 3/ dammkropp av betong, en meter lång och med krönet å höjden + 31,59 meter samt försedd med intag för en ålyngelledare, förstängbar medelst en lucka, vars överkant ligger å höjden

+ 29,64 meter;

4/ skibord med en fri bredd av 4,50 meter och med tröskeln å höjden + 30,05 meter;

5/ dammkropp av betong, 7,70 meter lång och med krönet å höjden + 31,58 meter;

6/ flodutskov, förstängbart medelst tre luckor med en fri bredd å den mellersta av 0,79 meter och å envar av de övriga av 0,78 meter, samt med tröskeln å höjden + 29,06 meter;

7/ dammkropp av betong, 3,70 meter lång och med krönet å höjden + 31,60 meter;

8/ intag till turbin, förstängbart medelst tre luckor med en fri bredd å den mellersta av 0,4 meter och å envar av de övriga av 1,12 meter, samt med tröskeln å höjden + 27,73 meter samt

9/ dammkropp av betong, 16 meter lång och med krönet å höjden + 31,63 meter samt försedd med ett 13,50 meter från vänstra stranden beläget intag för ålyngelledare.

I dammen finnes anordnad en ålyngelledare.

För tillståndet skola gälla följande villkor och andra bestämmelser.

Vattenhushåll-
ning.

1/Regleringen av vattenståndet vid dammen skall verkställas medelst luckorna i flodutskovet - och må förty de båda skiborden städse vara påsaddade till höjden + 30,58 meter - samt utföras på det sätt, att vattenståndet vid dammen ej får överstiga en viss höjd med mindre samtliga luckorna i flodutskovet äro dragna ett visst bestämt mått i enlighet med denna tabell:

<u>Vattenstånd</u> <u>vid dammen.</u>	<u>Avstånd i meter</u> <u>mellan luckornas</u> <u>underkanter och flod-</u> <u>utskovets tröskel.</u>	<u>Vattenstånd</u> <u>vid dammen.</u>	<u>Avstånd i meter</u> <u>mellan luckornas</u> <u>underkanter och flod-</u> <u>utskovets tröskel.</u>
+ 30,58	0,160	+ 30,74	0,370
+ 30,59	0,170	+ 30,75	0,390
+ 30,60	0,180	+ 30,76	0,410
+ 30,61	0,190	+ 30,77	0,430
+ 30,62	0,205	+ 30,78	0,450
+ 30,63	0,215	+ 30,79	0,470
+ 30,64	0,225	+ 30,80	0,490
+ 30,65	0,240	+ 30,81	0,515
+ 30,66	0,250	+ 30,82	0,540
+ 30,67	0,260	+ 30,83	0,565
+ 30,68	0,275	+ 30,84	0,585
+ 30,69	0,285	+ 30,85	0,610
+ 30,70	0,300	+ 30,86	0,645
+ 30,71	0,315	+ 30,87	0,680
+ 30,72	0,330	+ 30,88	0,720
+ 30,73	0,350	+ 30,89	0,770
		+ 30,90	0,840

I sammanhang härmed vill vattendomsstolen erinra om stadgandet i 2 kap. 32 § vattenlagen att vid avtappning så mycket vatten icke må på en gång framläppas, att allmän eller enskild rätt sättes i fara.

Fixpunkt.

2/ Det förut omnämnda, i berg å höger strand inhuggna märket, fastställles såsom fixpunkt för företaget.

Invid fixpunkten hava inhuggits bokstäverna V.D.

Vattenstånds-
skalor.

3/ Det åligger dammägaren att, sedan denna dom vunnit laga kraft, låta så snart ske kan å lätt skönjbara ställen uppsätta och underhålla två vattenståndsskalor, en omedelbart nedströms om den så kallade Fäbron och en vid höger strand ungefär 75 meter uppströms dammen.

Skalorna skola vara graderade i centimeter samt omfatta höjden från och med + 30,50 meter till och med + 31,00 meter.

Strömfalls-
fastighet.

4/ Rätten att tillgodogöra den vattenkraft, som vid vattenverket tages i anspråk, skall för framtiden vara förenad med ovan-
nämnda fastighet Vessige 13¹.

Åtgärder till
skydd för fis-
ket.

5/ Dammägaren förpliktas att för framtiden underhålla den ål-
yngelledare, som finnes anlagd i dammen, samt under månaderna maj-
september tillsläppa för densamma erforderligt vatten ävensom att

beträffande ålyngelledaren utföra de förändringar, som i framtiden kunna visa sig nödvändiga för att densamma skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt.

Allt fiske - med undantag av ålfiske i dammen och mete - skall vara förbjudet inom ett område, begränsat av två räta linjer, som tänkas dragna, den ena tio meter ovanför dammen och den andra tio meter nedanför den plats, varest avloppskanalen från kraftstationen utmynnar i åns huvudfåra.

Fiske- och
domstolsavgifter.

6/ Avgifter jämlikt 2 kap. 10 § vattenlagen till befrämjande av fisket inom landet och jämlikt 11 kap. 95 § samma lag såsom bidrag till kostnaden för vattendomstolarnas organisation och verksamhet skola icke utgå i anledning av det nu meddelade tillståndet.

4 kap. vattenlagen.

7/ Å detta företag äro bestämmelserna i 4 kap. vattenlagen /icke tillämpliga.

Besiktning.

8/ Det åligger dammägaren att, sedan ovannämnda vattenståndsskalor utsatts, omedelbart göra anmälan därom till vattenrättsdomaren; och skall så snart ske kan därefter jämlikt 13 kap. 1 § vattenlagen besiktning av desamma verkställas av vattenrättsingenjören Larsson eller vid förfall för honom av annan sakkunnig person, som vattenrättsdomaren därtill förordnar.

Ersättningar.

Då bolaget icke genom de i denna dom givna bestämmelser kan anses hava erhållit annan rätt till dämning eller reglering av Lillåns vatten än den, som tidigare lagligen tillkommit bolaget, varda i målet framställda skadeståndsyrkanden av vattendomstolen ogillade; det förtjänar för övrigt att anmärkas, att de nu meddelade vattenhushållningsbestämmelserna i så ringa omfattning inverka å ovanförliggande markers möjligheter till ändamålsenlig torrläggning, att någon skada å samma marker icke kan anses uppkomma till följd av företaget.

Rättegångskostnader.

Det åligger bolaget att i ersättning för rättegångskostnader utgiva dels till kontraktsprosten E. Nordblom i Slöinge ett belopp, som med hänsyn till dennes samtidiga inställelse i ett annat inför vattendomstolen handlagt mål bestämmes till elva kronor, dels ock till de i målet omförmälda sakägarna Carl Em. Möller, Bernhard Bengtsson, Nils Paulsson, Johan Andersson, Hartwig Nylander, Oscar Nyman och Sven Olsson gemensamt fyrahundra femtio kronor, utgörande av vattendomstolen såsom skälig beräknad gottgörelse åt ingenjören Stellan Jacobson i Göteborg för det biträde denne i målet lämnat samma sakägare.

Talan mot denna dom fullföljes hos vattenöverdomstolen efter vad, som skall anmälas hos vattenrättsdomaren eller vattenrättssekreteraren sist den 5 oktober 1934.

Som ovan.

På vattendomstolens vägnar:

Anton Thelin

Rätt avskrivet betygar:

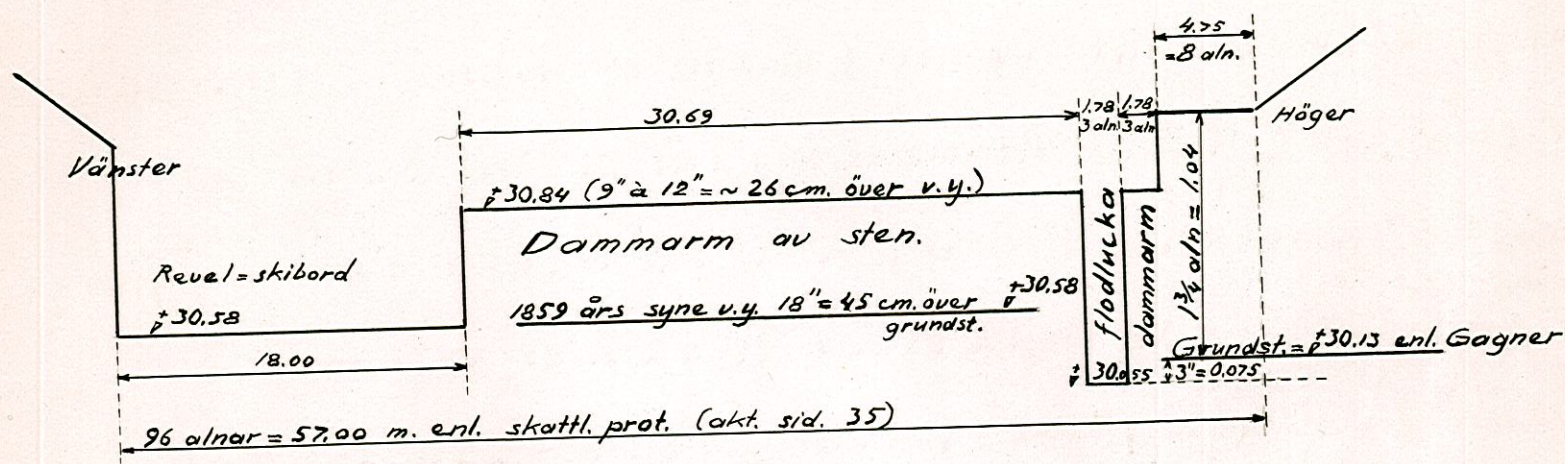
M. E. Gagner

Larry Spens

P.M.

rörande Vessigebro /Lillån/.

Hjulkvarnsdammen synes enligt 1859 års syneprotokoll haft nedanstående utseende.

Utgångspunkten för höjdbestämningsarna är grundstocken i intaget, som av Gagner år 1918 avvägs till + 30,13, men av Vattendomstolen till + 30,16. Intaget och rännan synas hava varit reparerade efter 1918, varvid ändring möjligen skett av stockens höjdläge. Dammhöjderna äro uträknade efter + 30,13 med hänsyn bl.a. till att detta värde ger lägre damm, som således medför mindre inverkan på markerna ovan dammen. Grundstocken skall alltid hava legat orubbad enligt vittnens utsago.

Det enda höjdmått, som ej kunnat frameduceras ur grundstockens höjd, är höjden å "reveln" eller skibordet tvärs över åfåran. Enligt uppgift av Gagner funnos 1918 2 st. stockar här, som markerade revelns höjd. Höjden avvägdes av Gagner till 30,58. Enligt vattendomstolens avvägning skola stockarnas överkant ha legat på höjden 30,63 å 30,68. Det lägre värdet har använts här, dels av förut angivet skäl, dels på grund av överensstämmelse mellan 1859 års v.y. och höjden av stockarna. Beträffande längden av stockarna, 18,0 meter, har denna tydligen uppmätts av Gagner /sid. 21/.

En lägsta tillåtlig dämmningshöjd av 30,58 synes hava förelegat, dels med hänsyn till v.y. vid synetillfället 1859, dels med hänsyn till revelns höjd, som ju tydligen var bestämmande för lägsta v.y., då de två luckorna i flodutskovet uppenbarligen brukade vara stängda vid lägre vattenföringar.

En konstant dämmningshöjd av 30,58 har ej kunnat hållas i dammen, då denna ej kunnat släppa fram större vattenmängd under + 30,58 än 1,22 m³/sek. Att skilda vattenstånd ovan dammen avsetts för olika vattenföringar, framgår för övrigt av det förhållandet, att prosten Kjerrulf förhöjt stendammarmen 3/4 aln, enligt häradsrättens åsikt för att erhålla större fallhöjd vid

högvatten än som kunnat nås med den lägre dammarmen.

Hjulkvarnsdammens avbördningsförmåga.

Vattenstånd ovan dammen	Avbördning i kbm/sek.	
30,90	9,09	
30,86	7,18	Gagners exc. högvatten = 6,72
30,84	6,44	= m ³ /sek.
30,80	5,35	
30,78	4,82	Gagners normala högvatten =
30,68	2,59	4,59 m ³ /sek.
30,58	1,22	

Förestående avbördningar äro beräknade med dragna luckor i flodutskovet invid intaget men med öppningen i tilloppsränns vägg stängd. Den senare öppningen skulle tydligen användas endast för att framsläppa erforderligt vatten till kvarnarna nedanför under lågvattentid, då kyrkokvarnen stod.

H. Larsson.

Rätt avskrivet; betygar:

J. E. Gagner *Harry Peters*